

E-MASTERY ACADEMY
Plot No.45, H-Sector N-4 Cidco
Aurangabad

सर्वनाम

सर्वनाम :- नामाच्या ऐवजी वापरले जाणाऱ्या शब्दांना सर्वनाम असे म्हणतात.

- नामाची वारंवार होणारी पुनरावृत्ती टाळण्यासाठी म्हणून जो शब्द वापरतात त्याचा सर्वनाम असे म्हणत
- उदाहरणार्थ :- मी, तू, तो, हा, जो, कोण, काय, आपण हे शब्द नामाच्या ऐवजी वापरले जातात
- **मराठीत एकूण नऊ सर्वनाम**:- मी, तू, तो, हा, जो, कोण, काय, आपण, स्वतः
- लिंगानुसार बदलणारी सर्वनामे:- तो, हा, जो (तो- ती, हा- ही, जो- जी)
- वचनानुसार बदलणारी सर्वनामे:- मी, तू, तो, हा, जो
- प्रश्न विचारण्यासाठी वापरली जाणारी सर्वनामे:- कोण, काय, कोठे.
- आत्मवाचक सर्वनामे:- आपण, स्वतः
- **सर्वनामाचे प्रकार** :- सर्वनामाचे सहा प्रकार पडतात.

पुरुषवाचक सर्वनाम, दर्शक सर्वनाम, संबंधी सर्वनाम, प्रश्नार्थक सर्वनाम,
अनिश्चित सर्वनाम, आत्मवाचक सर्वनाम

1. पुरुषवाचक सर्वनाम:- बोलणाऱ्याच्या (किंवा लिहिणाऱ्याच्या) दृष्टीने बोलणारा, ज्याच्याशी बोलायचे आहे तो आणि ज्याच्या विषयी बोलायचे आहे तो असे तीन भाग पडतात त्याला पुरुष असे म्हणतात व त्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या सर्वनाम पुरुषवाचक सर्वनाम असे म्हणतात.

पुरुषवाचक सर्वनामाचे तीन प्रकार पडतात.

1. प्रथमपुरुष:- बोलणारी व्यक्ती स्वतः विषयी बोलते तेव्हा वापरल्या जाणाऱ्या सर्वनामांना प्रथम पुरुषी सर्वनामे म्हणतात.

उदाहरणार्थ:- मी सहलीला गेलो. -एकवचन

आम्ही सहलीला गेलो.- अनेक वचन

2. **द्वितीय पुरुष**:- बोलणारी व्यक्ती ज्याच्याशी बोलत असते, त्याच्यासाठी वापरला जाणाऱ्या सर्वनामाचे द्वितीय पुरुषी सर्वनाम असे म्हणतात.

उदाहरणार्थ:- तू जेवण कर - एकवचन

तुम्ही जेवण करा. - अनेकवचन

3. **तृतीय पुरुष**:- बोलणारी व्यक्ती ज्याच्या विषयी बोलते. त्याच्यासाठी वापरलेले सर्वनाम हे तृतीय पुरुषी सर्वनाम असते.

उदाहरणार्थ:- तो गायक आहे, ती सुंदर चित्रकला आहे. - एकवचन

ते गायक आहेत, त्या सुंदर चित्रकला आहेत. - अनेक वचन

2. दर्शक सर्वनामः - जवळची किंवा दूरची वस्तू दाखवण्यासाठी ज्या सर्वनामांचा वापर केला जातो. त्यास दर्शक सर्वनाम असे म्हणतात.

उदाहरणार्थ :- हा- ही- हे, तो- ती- ते

१. जवळची वस्तू दाखवण्यासाठी हे -ही -हा :-

२. दूरची वस्तू दाखवण्यासाठी .ते -ती -तो :-

१. ही हुशार मुलगी आहे.

२. ते .गोदावरी नदीचे पात्र आहे.

३. ती सुंदर चित्रकार मुलगी आहे.

३.संबंधी सर्वनाम :- दर्शक सर्वनाम आशी संबंध दाखविणाऱ्या सर्वनामांना संबंधी सर्वनाम असे म्हणतात

उदाहरणार्थ:- जो, जी, जे, ज्या

१. जो याव्याम करेन तो निरोगी होईल.

२. जे सराव करतील ते यशस्वी होतील.

४.प्रश्नार्थक सर्वनाम:- ज्या सर्वनामांचा उपयोग वाक्यात प्रश्न विचारण्यासाठी होतो.

उदाहरणार्थ :- कोण, काय, कोणास, कोणाला, कोणी, केव्हा, कधी, कोठे, किती इत्यादी.

१. तुझे गाव कोणते?

२. आईने ने काय सांगितले आहे?

३. पहिले मन कोणाला मिळाले?

प्रश्नार्थकप्रणाम ओळखण्याची खूण (?), वाक्याच्या शेवटी प्रश्नचिन्ह येतो.

५.सामान्य/ अनिश्चित सर्वनाम:- कोण व काय ही सर्वनामे वाक्यात जेव्हा प्रश्न विचारण्यासाठी येत नाहीत वती नेमके कोणाबद्दल आलेले आहे हेही समजत नाही त्यास सामान्य/ अनिश्चित सर्वनाम म्हणतात.

उदाहरणार्थ :-

1. पुरात कोण वाहून गेले हे मला सांगता येत नाही.

2. गावात काय झाले आहे ते माहित नाही.

६. आत्मवाचक सर्वनाम :- आपण हे सर्वनाम स्वतः या अर्थाने येतो त्यास आत्मवाचक सर्वनामे म्हणतात.

उदाहरणार्थ:- १. तो आपणहून गाडी चालवायला शिकला.

२. मी स्वतः त्याला बोललो.

३. तो स्वतः मला भेटला.

- आत्मवाचक सर्वनाम वाक्यात कधीही एकटे येत नाही त्या अगोदर नाम किंवा सर्वनाम येते.